

אסטרטגיה של שלום

במחנה הימין התעלמו שנים מכך שהבעיה הפלשתינאית היא לב הסכסוך הישראלי-ערבי * יש לפתוח בפעילות דיפלומטית חשאית כדי להכין את הקרקע להפיכת ירדן למדינה פלשתינאית בהשפעה סובייטית והפיכת לבנון למדינה מערבית

מאת שלמה פרקה

התרחשויות כמו מאורעות דהיישה והתכנסותה של מועצת אש"ף באלג'יר שוב מיקדו את הסכסוך הישראלי ערבי במה שקרוי, הבעיה הפלשתינית". רבים מהנמנים על מחנה הימין התעלמו כי משך שנים מההגדרה, הבעיה הפלשתינית, ומובן מאליו שהם שללו את הדעה שבעיה זו היא לב הסכסוך הישראלי ערבי. טענתם היתה ש, הבעיה הפלשתינית היא מלאכותית מעצם הגדרתה באשר העם הפלשתיני הוא יציר כפיה של האסטרטגיה האנטי-ישראלית של מדינות ערב. מבלי להיכנס לניתוח הסטורי-פוליטי לאמיתות טענה זו יש להדגיש כי ה"אסטרטגיה הכלל-ערבית הצ"חית בהיות כלי ניגוח זה שיצרה הולך ויוצר בקיעים בחומת עמידתה האיתנה של ישראל.

בעיה זו מה טיבה, ובמה סכנתה? אילו היה הסכסוך הישראלי-ערבי גטול מ"פלשתיני" הוא היה מתאפיין כסכסוך טריטוריאלי מובהק, הווי אומר שכל אחד מהצדדים לסכסוך עומד על כך שחבלי ארץ מסוימים שייכים לו. סוג זה של סכסוכי גבולות עלול להמשך שנים ו"להגיע לידי פתרון בדרכי בורות, ומעשה טאבה יוכיח, או ע"י מלחמה אסטרטגית כוללת, ומעשה אירן-עירק יוכיח. סכסוכי גבולות, יש להם סיכוי להגיע לקצם כי אשר מוקד הסכסוך מאובחן ומוגדר, מה שמקל על אפשרויות ההכרעה. מלחמת תש"ח הסתיימה בחתימה על הסכמי שביתת נשק בין ישראל למצרים, ירדן, לבנון ו"סוריה. הנושאים שנדונו כי שיחות שביתת הנשק ברודוס ובראש הנקרה היו טריטוריאלים מובהקים. העקרונות שהנחו את הצדדים היו לחמים היו מוגדרים היטב, ועידת לוזאן, לעומת זאת, שנערכה בד בבד עם שיחות שביתת הנשק התמקדה ב"בעית הפליטים ובעית ירושלים ולכן נכשלה. וראוי לציין במאמר מוסגר כי מדיניות החוץ הישראלית היתה מעוגינת בכשלונה.

הסכסוך הישראלי ערבי איננו סכסוך טריטוריאלי. כי לבו של סכסוך זה עומדת הבעיה הפלשתינאית" שהיא

בשום פנים ואופן לא בעייתו של העם הפלשתיני, אלא בעיית העם היהודי. כלומר מה שעומד על הפרק של ה"קהילה הבינלאומית איננו השאלה אם ובאילו גבולות תקום ישות פלשתינית פוליטית עצמאית אלא האם ה"ישות היהודית העצמאית ש"התהוותה בארץ ישראל תמיד שיד להתקיים במתכונתה ה"נוכחית. הבעיה איננה פוליטית ואיננה אזורית. זוהי בעיה היסטורית כוללת, של הסטאטוס הבינלאומי של ה"עם היהודי. מי שמציע לה"קים מדינה פלשתינית ב"יחודה ובשומרון וברצועת עזה, יודע שצעד כזה עלול להוביל לביתורה של ישראל בקו עזה-חברון. מדינה פלשתינית לא תצמצם עצמה לשטחי יהודה ושומרון. מי שמציע מדינה דו-לאומית ב"י ארץ ישראל יודע, כי זהו מרשם בדוק ללבנוניזציה של ישראל. מי שהציע או מציע אוטונומיה לערביי יו"ש ו"רצועת עזה יודע היטב שאף אחד אינו יודע אוטונומיה זו מה טיבה, ואם זו אינה קיימת דהיפקטו כבר עתה.

בהיות הסכסוך הישראלי-ערבי אחד ההשתקפויות של מעמדו ההסטורי של העם היהודי, הוא לא יוכל לבוא על פתרון בדרכי הכרעה מאפיינים סכסוכים אחרים. אמנם בחדשים האחרונים השתפר מעמדה הפוליטי הבינלאומי של ישראל, אך בחינת האספקט ההסטורי עדיין מאכזב. בזמן שלית האל עלי אדמות היושב על כסאו של "פטרס הקדוש" ברומא מומין אליו את אחד משלוחיו של השטן הנאצי לא תוכל ירושלים לשבת שאננה.

אך גם במסגרת של ראייה פסימית זאת ייאמר כי יש-ראל יכולה וחייבת לזיזם אסטרטגיה של שלום. זו צריכה להיות מבוססת על שלושה כיוונים טקטיים: א. מערכה דיפלומטית חשאית וגלויה שתכלול בעיקר מגעים עם בריה"מ. ב. הכשרת המערכת הכלכלית-חברתית לקליטת עליה ולחתימה ל"דרגות גבוהות יותר של עצמאות כלכלית. ג. חיזוק הכח הצבאי בעיקר ע"י פתוח טכנולוגיות צבאיות מתוחכמות. מן הראוי להסביר כי קצרה שלושה יסודות אלו, עוד בטרם התיחסות לתכנית האסטרטגית עצמה. א. לא ייכון שלום ב"

מזה"ת ללא ברכתה של בריה"מ. לאמיתו של דבר הגורם הסובייטי חשוב כאן יותר אפילו מהגורם האמריקני. אמתר להדגיש כאן ש-אינני מרמז לחיוב ועידה בינלאומית בעת זו ובמתכונתה המוצעת, כלל ועיקר. ב. הכשרת המערכת הכלכלית-חברתית לקליטת עליה לא רק תגביר את חוסר-אף תסייע להשלמת התהליך של שנוי הסטאטוס ההסטורי הבינלאומי של העם היהודי. ג. חיזוק הכוח הצבאי הינו תנאי עקרוני להצלחתה של אסטרטגית שלום. ב"י מאמר מוסגר ייאמר, קשה להניח שללא כח צבאי מרשימים היתה ישראל מגיעה להסכמי שביתת הנשק בשנת 1949.

התכנית האסטרטגית

מן האמור לעיל משמע ש-במוקד הפתרון של הסכסוך הישראלי-ערבי מצויה, ה"בעיה הפלשתינית" בצורה זו או אחרת. המסקנה היא שיש להסל בעיה זו. הדרכים ש-הוצעו עד עתה או שאינן מקובלות על הערבים או ש-אינן ולא יכולות להיות מקובלות על ישראל. הדרך ה"מעשית היחידה היא להקים מדינה פלשתינית במקום שבו קיימת היום ממלכת ירדן. מדינה זו תהיה בעלת רב"רנות על שטחים עירוניים מסוימים במערב נהר הירדן, וכן רצועת עזה. יתרונותיה של תכנית זו הן:

1. מדינה פלשתינית זו תהא בעלת כושר קיום י"ממילא תקטן סכנת הלחץ שלה על ישראל. 2. מבחינה אסטרטגית צבאית יוסר ה"איום הבטחוני מישראל. 3. ישראל תהא פטורה מלחצים פנימיים וחיצוניים בקשר ל"עמידת הישובים היהודים ב"יחודה ושומרון.

לשם ביצוע תכנית זו יש להמתין לשעת כושר שתבוא עם הסתלקותו של המלך חוסיין, אולם כבר עתה יש להתחיל בפעולות דיפלומאטיות חשאיות כדי להכין את הקרקע המדינית לביצועה, כאשר תכנית כזו מחייבת הסכמה אמריקנית סובייטית לחלוקה של המזה"ת לאזורי השפעה בין המעצמות. זאת כאשר, עפ"י אסטרטגית השלום ה"מוצעת כאן תסכים בריה"מ לכנונה של מדינה פלשתינית בעבה"י המזרחי אם היא תו" (סוף בעמוד 4)

הכנסה
6.8.87

אסטרטגיה

(סוף מעמד 3)

כה לכלול מדינה זו בתחום השפעתה. בחמורה יוסכם על נסיגה סורית מוחלטת מלבנון ואיחודה של ארץ זו תחת משטר מרכזי שיהא נתון לה השפעה מערבית עד כדי הענקת זכויות לארה"ב ואולי גם לצרפת להקים שם בסיסים צבאיים. כך יוצרו שני צירים מרכזיים במוה"ת: ציר החוץ הפרו-מערבי שיכלול את מצרים, ישראל ולבנון והציר המזרחי הפרו-סובייטי שיכלול את המדינה הפלשתינית בעבה"י, את סוריה ועירק. מדינות המפרץ הפרסי, כולל סעודיה ימשיכו במסגרת הפוליטית הקיימת שלהן.

לכאורה עלול בצנעה של תכנית זו להציב בפני ישראל סכנות בטחוניות חמורות ביותר שכן ייווצר הרקע להקמת חזית מזרחית רחבה וחזקה הן מבחינה צבאית והן מבחינת קיומו של פוטנציאל פוליטי לשתוף פעולה אסטרטגי בין מרכיביה. יתרה מזו חזית זו תהא נתונה בתחום ההשפעה הפוליטית של בריה"מ ויהא זה כאילו מזמינה ישראל נוכחות סובייטית על חזית הגבול הארוכה ביותר שלה. האמת היא שקיימת מידה מסויימת של סיכון כפי שתהא קיימת בכל תכנית שלום שהיא (כולל בתכנית השלום הישראלית-מצרית), אולם מידת הסיכון תהא מצומצמת באשר הפוטנציאל האסטרטגי של חזית מזרחית אגטיב ישראלית ינוטרל ע"י הפוטנציאל האסטרטגי של הנוכחות האמריקאנית בלבנון וע"י כוחה הצבאי של ישראל שתהא פטורה מלעסוק באויבים ממערב ומצפון. יתרה מזו: תכנית שלום אסטרטגית זו מניחה שהסדר המדיני במוה"ת מבוסס על הסכמה, ועל אינטרסים של כל הצדדים הנוגעים בדבר, אשר על כן ישלימו עם קיומה של מדינת ישראל. כמו כן תאמץ תכנית זו את סעיף האחד הכלכלי בין מדינה יהודית למדינה ערבית בארץ ישראל על פי החלטת האו"ם מיום כ"ט בנובמבר 1947. הגשמת תכנית האחד הכלכלי לא רק שתהא לברכה למדינת ישראל ולמדינת ירדן הפלשתינית אלא אף תוכל לתרום למידה גדולה יותר של התקרבות בין אמריקה ורוסיה והמודל האירופי יוכיח.

האם יש סכוי לתכנית זו להתקבל על ידי המעצמות ובכך, כפי שמציין יוג'ין רוס טוב המומחה האמריקני להחסים בינלאומיים במאמרו

שפרסם לפני חדשים ספורים ב"ענייני חוץ" קיימת מגמה ברורה מצד ארה"ב ובריה"מ לצמצם ככל האפשר את מוקדי התיכוך שביניהן ולעבור ממצב של דו-קיום, בדרגת מתיחות זו או אחרת למצב של רגיעה. המגעים ה"אחרונים בין שתי המעצמות בנושא צמצום הנשק האטומי עד כדי יצירת "אופציה אפס" אמנם מצביעים על מגמה כזאת אם כי קשה לשער התפתחויות לעתיד, במיוחד לאור המגמות הסטוריות של בריה"מ. מכל מקום המצב הכלכלי של שתי המעצמות והפחד ההדדי מפני ההדרדרות היחסים ביניהן הם עד כדי אבדן שליטה יצר אצל שתיהן תחושה עמוקה כי יש לחתור למצב של רגיעה מקסימלית ביחסים שביניהם. מצב כזה לא ייתכן ללא הסדר כולל במוה"ת שיהא מקובל על שתיהן ויש יסוד להניח כי מצב אסטרטגי חדש על פי העקרונות המוצעים כאן יביא לרגיעה ממשית במוה"ת גם אם לא יפתור את הבעיה היהודית על האספקטים הסטוריים שלה.

(הכותב הוא דוקטורנט ל-
יחסים בינלאומיים ומשמש
קודר לנשיא אוניברסיטת
ביירונונג)